Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

15 päivänä heinäkuuta 2021*

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaalipolitiikka – Yhdenvertainen kohtelu työssä ja ammatissa – Direktiivi 2000/78/EY – Vammaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto – 2 artiklan 2 kohdan a alakohta – 4 artiklan 1 kohta – 5 artikla – Kansallinen säännöstö, jossa säädetään vankeinhoitolaitoksen virkamiesten kuulontarkkuutta koskevista vaatimuksista – Vaadittujen kuulontarkkuuden vähimmäistasojen täyttämättä jääminen – Ehdoton mahdottomuus pysyä työssä

Asiassa C-795/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Riigikohus (ylin tuomioistuin, Viro) on esittänyt 24.10.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 29.10.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

XX

vastaan

Tartu Vangla,

Justiitsministerin,

Tervise- ja tööministerin ja

Õiguskantslerin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev sekä tuomarit A. Kumin, T. von Danwitz (esittelevä tuomari), P. G. Xuereb ja I. Ziemele,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: viro.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– XX, edustajanaan K. Hanni, vandeadvokaat,

– Õiguskantsler, edustajanaan O. Koppel,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään E.-M. Mamouna, A. Magrippi ja A. Dimitrakopoulou,

– Euroopan komissio, asiamiehinään D. Martin ja E. Randvere,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.11.2020 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL 2000, L 303, s. 16) 2 artiklan 2 kohdan ja 4 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat XX ja Tartu Vangla (Tarton vankila, Viro) ja jossa on kyse viimeksi mainitun johtajan päätöksestä irtisanoa XX vankeinhoitolaitoksen virkamiesten kuulontarkkuutta koskevien vaatimusten noudattamatta jättämisen vuoksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2000/78 johdanto-osan 16, 18, 20, 21 ja 23 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(16) Toimenpiteet vammaisten tarpeiden huomioon ottamiseksi työpaikoilla ovat keskeisiä vammaisuuteen perustuvan syrjinnän torjumisessa.

– –

(18) Erityisesti tämän direktiivin seurauksena ei voi olla, että puolustusvoimat, poliisiviranomaiset, vankila- tai pelastusorganisaatiot olisivat velvollisia ottamaan palvelukseen tai pitämään palveluksessa henkilöitä, joilla ei ole vaadittavia valmiuksia suoriutua niistä tehtävistä, joita heiltä voidaan edellyttää ottaen huomioon oikeutettu tavoite säilyttää näiden organisaatioiden toiminnan ominaislaatu.

– –

(20) Olisi säädettävä tarkoituksenmukaisista eli tehokkaista ja käytännöllisistä toimenpiteistä, joiden tavoitteena on mukauttaa työolosuhteet vammaisten tarpeisiin, esimerkiksi tekemällä muutoksia toimitiloihin sekä laitteisiin, työn jaksotukseen, tehtäväjakoon ja koulutusmahdollisuuksien tai ohjauksen tarjoamiseen.

(21) Ratkaistaessa, aiheutuuko kyseisistä toimenpiteistä kohtuutonta rasitetta, olisi otettava erityisesti huomioon niistä aiheutuvat rahoitus- ja muut kustannukset, organisaation tai yrityksen koko ja rahoitusvarat sekä julkisten varojen tai muun tuen saatavuus.

– –

(23) Erilainen kohtelu saattaa olla oikeutettua erittäin rajoitetuissa tilanteissa, jos jokin uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen liittyvä ominaisuus muodostaa työhön liittyvän todellisen ja ratkaisevan vaatimuksen ja jos tavoite on oikeutettu ja vaatimus oikeasuhteinen. Tällaiset tilanteet on esitettävä tiedoissa, jotka jäsenvaltiot antavat komissiolle.”

4 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Tarkoitus”, säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa.”

5 Mainitun direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Syrjinnän käsite”, säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa:

a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa

– –

5. Tämä direktiivi ei vaikuta sellaisiin kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin toimenpiteisiin, jotka demokraattisessa yhteiskunnassa ovat tarpeen yleisen turvallisuuden ja järjestyksen takaamiseksi ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden sekä muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.”

6 Saman direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”[Euroopan unionille] annetun toimivallan puitteissa tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:

a) työn tai itsenäisen ammatin harjoittamista koskevat edellytykset, myös valinta- ja työhönottoperusteet, alasta ja ammattiasemasta riippumatta, sekä uralla eteneminen;

– –

c) työolot ja -ehdot, myös irtisanominen ja palkka;

– –”

7 Direktiivin 2000/78 4 artiklan, jonka otsikkona on ”Työhön liittyvät vaatimukset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sen estämättä, mitä 2 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat säätää, että erilainen kohtelu, joka perustuu johonkin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan liittyvään ominaisuuteen, ei ole syrjintää, jos tiettyjen työtehtävien luonteen tai niiden yhteyksien vuoksi, joissa tehtävät suoritetaan, kyseinen ominaisuus on todellinen ja ratkaiseva työhön liittyvä vaatimus, edellyttäen, että tavoite on oikeutettu ja että vaatimus on oikeasuhteinen.”

8 Kyseisen direktiivin 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Vammaisia koskevat kohtuulliset mukautukset”, säädetään seuraavaa:

”Sen varmistamiseksi, että yhdenvertaista kohtelua koskevaa periaatetta noudatetaan vammaisten osalta, on tehtävä kohtuullisia mukautuksia. Tämä merkitsee, että työnantajan on toteutettava asianmukaiset ja kulloistenkin tarpeiden mukaiset toimenpiteet, jotta vammaiset voivat päästä johonkin toimeen, harjoittaa sitä ja edetä urallaan tai saada koulutusta, jollei näistä toimenpiteistä aiheudu työnantajalle kohtuutonta rasitetta. Tätä rasitetta ei pidetä kohtuuttomana, jos se riittävässä määrin korvautuu jäsenvaltiossa toteutetuilla vammaispolitiikan toimenpiteillä.”

Viron oikeus

9 Vankeuslain (vangistusseadus) 146 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen lääkärintarkastuksen tavoitteena on havaita työn aiheuttamat terveysongelmat, vähentää ja poistaa terveydellisiä riskejä ja todeta, ettei ole olemassa terveydellisiä ongelmia, jotka estävät vankeinhoitolaitoksen virkamiestä suorittamasta ammatillisia velvollisuuksiaan.

– –

(4) Vankeinhoitolaitoksen virkamiesten terveyttä koskevia vaatimuksia ja -tarkastuksia koskevista säännöistä sekä lääkärintodistuksen sisältö- ja muotovaatimuksista säädetään Viron tasavallan hallituksen asetuksessa.”

10 Vankeinhoitolaitoksen virkamiesten terveyttä koskevista vaatimuksista ja tarkastuksista sekä lääkärintodistuksen sisältö- ja muotovaatimuksista 22.1.2013 annettu Viron tasavallan hallituksen asetus nro 12 (Vabariigi Valitsuse määrus nr 12 ”Vanglateenistuse ametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli kord ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded”) (jäljempänä asetus nro 12), joka annettiin vankeuslain 146 §:n 4 momentin nojalla, tuli voimaan 26.1.2013.

11 Mainitun asetuksen 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen näöntarkkuuden on täytettävä seuraavat vaatimukset:

1) korjatun näöntarkkuuden on oltava toisella silmällä vähintään 0,6 ja toisella vähintään 0,4

2) normaali näkökenttä, värien tavanomainen havaitseminen ja normaali pimeänäkö.

(2) Vankeinhoitolaitoksen virkamiehellä on oikeus käyttää piilolinssejä ja silmälaseja.”

12 Mainitun asetuksen 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen kuulontarkkuuden tason on oltava riittävä, jotta hän voi viestiä puhelimitse ja kuulla hälytyksen ja radioviestit.

(2) Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen kuulonaleneminen ei saa lääkärintarkastuksessa paremmin kuulevalla korvalla ylittää 30 dB:ä taajuuksilla 500–2 000 Hz eikä 40 dB:ä taajuuksilla 3 000–4 000 Hz, eikä huonommin kuulevalla korvalla 40 dB:ä taajuuksilla 500–2 000 Hz eikä 60 dB:ä taajuuksilla 3 000–4 000 Hz.”

13 Saman asetuksen 5 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Terveyteen liittyvistä häiriöistä, jotka estävät vankeinhoitolaitoksen virkamiestä suorittamasta ammatillisia velvollisuuksiaan, on liitteessä I luettelo, jota on noudatettava vankeinhoitolaitoksen virkamiehen terveydentilaa arvioitaessa.

(2) Ehdoton lääketieteellinen kontraindikaatio on esteenä sille, että henkilö otetaan palvelukseen vankeinhoitolaitoksen virkamiehenä tai hän aloittaa vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävään valmistavan koulutuksen. – –”

14 Asetuksen nro 12 liitteessä 1 on luettelo terveyteen liittyvistä häiriöistä, jotka estävät vankeinhoitolaitoksen virkamiestä suorittamasta ammatillisia velvollisuuksiaan. ”Lääketieteellisistä kontraindikaatioista” ”kuulon aleneminen vaaditun normin alapuolelle” on luokiteltu ”ehdottomaksi” lääketieteelliseksi kontraindikaatioksi.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

15 Pääasian kantaja on työskennellyt Tarton (Viro) vankilassa lähes 15 vuoden ajan vankeinhoitolaitoksen virkamiehenä. Hän on työskennellyt vartijana 2.12.2002 alkaen tämän vankilan vankilaosastolla ja sen jälkeen 1.6.2008 lähtien vartijana sen valvonta-osastolla. Hänen viimeksi mainittuun tehtävään liittyviin virkavelvollisuuksiinsa kuuluivat muun muassa sähköisessä valvonnassa olevien henkilöiden ohjeidenmukainen valvonta valvontajärjestelmän avulla ja näitä henkilöitä koskevien tietojen toimittaminen, valvonta- ja merkinantolaitteiden seuranta, tietoihin reagoiminen ja niiden välittäminen erityisesti hälytystapauksissa sekä vankilan sisäisten järjestyssääntöjen rikkomisen toteaminen.

16 4.4.2017 päivätty lääkärintodistus osoitti, että pääasian kantajan vasemman korvan kuulontarkkuus vastasi asetuksen nro 12 vaatimuksia, kun taas hänen oikean korvansa kuulontarkkuus oli 55–75 desibeliä (dB) 500–2000 Hertzin (Hz) taajuuksien osalta. Pääasian kantajan mukaan kyseessä oli lapsuudesta lähtien esiintynyt kuulonvajaus.

17 Tarton vankilan johtaja irtisanoi 28.6.2017 tekemällään päätöksellä pääasian kantajan Viron oikeuden asiassa merkityksellisten säännösten ja erityisesti kyseisen asetuksen 5 §:n mukaisesti, koska tämän kuulontarkkuus ei vastannut kyseisessä asetuksessa vahvistettuja kuulontarkkuuden vähimmäistasoja.

18 Pääasian kantaja nosti Tartu Halduskohusissa (Tarton hallintotuomioistuin, Viro) kanteen, jossa hän vaati irtisanomisen toteamista lainvastaiseksi ja korvauksen saamista vedoten siihen, että asetus nro 12 sisälsi perustuslain (põhiseadus) sekä yhdenvertaista kohtelua koskevan kansallisen

lainsäädännön vastaista vammaisuuteen perustuvaa syrjintää. Kanne hylättiin 14.12.2017 annetulla tuomiolla erityisesti sillä perusteella, että asetuksessa nro 12 säädetty kuulontarkkuuden vähimmäistasoa koskeva vaatimus oli tarpeellinen ja perusteltu toimenpide sen takaamiseksi, että palveluksessa olevat vankeinhoitolaitoksen virkamiehet kykenevät hoitamaan kaikki tehtävänsä.

19 Tartu Ringkonnakohus (Tarton ylioikeus, Viro) hyväksyi pääasian kantajan valituksen 11.4.2019 antamallaan tuomiolla, kumosi kyseisen tuomion, totesi irtisanomispäätöksen lainvastaiseksi ja velvoitti Tarton vankilan maksamaan hänelle korvauksen.

20 Kyseinen tuomioistuin katsoi, että kuulontarkkuutta koskeviin vaatimuksiin liittyvät asetuksen nro 12 säännökset olivat perustuslaissa säädetyn yleisen yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia. Mainitun tuomioistuimen mukaan kyseinen asetus oli lisäksi ristiriidassa niin ikään perustuslaissa vahvistetun luottamuksensuojan periaatteen kanssa. Sama tuomioistuin päätti näin ollen olla soveltamatta näitä säännöksiä sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa. Se päätti myös aloittaa kyseisten säännösten perustuslainmukaisuuden valvontaa koskevan tuomioistuinmenettelyn ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa eli Riigikohusissa (ylin tuomioistuin, Viro).

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Justiitsminister (oikeusministeri, Viro) ja Tarton vankila väittävät, että asetus nro 12 ja täsmällisemmin sen liite 1 ovat perustuslain mukaisia ja että tarve taata henkilöiden turvallisuus ja yleinen järjestys oikeuttavat kyseisessä asetuksessa säädetyt kuulontarkkuuden vähimmäistasot sekä kiellon käyttää kuulolaitetta näiden vaatimusten täyttämiseksi. Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen pitäisi nimittäin pystyä suorittamaan kaikki tehtävät, joita varten hänet on koulutettu, ja avustaa tarvittaessa poliisia, joten vankeinhoitolaitoksen virkamiehen kuulontarkkuuden on oltava riittävä takaamaan ilman kuulolaitteen apua selkeä ja vaaraton viestintä hänen työtovereidensa kanssa kaikissa olosuhteissa.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa myös, että velvollisuus kohdella vammaisia henkilöitä samalla tavoin kuin muita vastaavassa tilanteessa olevia henkilöitä ilman syrjintää seuraa perustuslain lisäksi myös unionin oikeudesta, erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohdasta ja direktiivin 2000/78 säännöksistä.

23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa 13.11.2014 annettuun tuomioon Vital Pérez (C-416/13, EU:C:2014:2371, 43–45 kohta) ja toteaa, että poliisin, vankila- tai pelastuspalvelujen toimintakyvyn ja moitteettoman toiminnan turvaaminen on hyväksyttävä tavoite, joka voi oikeuttaa erilaisen kohtelun. On kuitenkin tutkittava, onko pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä asetettu vaatimus, joka on oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Direktiivin sanamuodosta tai unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei kuitenkaan voida tehdä selviä johtopäätöksiä tältä osin.

24 Tässä tilanteessa Riigikohus on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 2000/78] 2 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä 4 artiklan 1 kohdan kanssa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään, että kuulon heikkeneminen vaadittua tasoa huonommaksi on ehdoton kontraindikaatio vankeinhoitolaitoksen virkamiehen palveluksessa olemiselle, ja jossa ei sallita korjaavien apuvälineiden käyttöä arvioitaessa kuulontarkkuutta koskevien vaatimusten täyttymistä?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohtaa ja 4 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään ehdottomasta mahdottomuudesta pitää palveluksessa vankeinhoitolaitoksen virkamiestä, jonka kuulontarkkuus ei vastaa kyseisessä säännöstössä vahvistettuja kuulontarkkuuden vähimmäistasoja, ja jossa ei sallita korjaavien apuvälineiden käyttöä arvioitaessa kuulontarkkuutta koskevien vaatimusten täyttymistä.

26 Aluksi on huomautettava, että sekä direktiivin 2000/78 nimestä ja johdanto-osasta että sen sisällöstä ja tarkoituksesta ilmenee, että kyseisellä direktiivillä pyritään luomaan yleiset puitteet henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi ”työssä ja ammatissa” antamalla heille tehokasta suojaa sellaista syrjintää vastaan, joka perustuu johonkin kyseisen direktiivin 1 artiklassa mainituista perusteista, joihin kuuluu vammaisuus (tuomio 19.9.2018, Bedi, C-312/17, EU:C:2018:734, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 8.10.2020, Universitatea ”Lucian Blaga” Sibiu ym., C-644/19, EU:C:2020:810, 30 kohta).

27 Kyseisen direktiivin sovellettavuudesta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien sellaisten tietojen perusteella, joita ei ole riitautettu unionin tuomioistuimessa, on todettava, että asetus nro 12 koskee mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a ja c alakohdassa tarkoitettuja vankeinhoitolaitoksen virkamiehen työhönottoperusteita ja irtisanomisperusteita ja kuuluu näin ollen kyseisen direktiivin soveltamisalaan.

28 Ensinnäkin siitä, otetaanko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella kansallisella säännöstöllä käyttöön vammaisuuteen perustuva erilainen kohtelu, on muistutettava, että direktiivin 2000/78 2 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivissä tarkoitetaan ”yhdenvertaisen kohtelun periaatteella”, ettei minkäänlaista kyseisen direktiivin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa täsmennetään, että välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan vammaisuuden perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa.

29 Nyt käsiteltävässä asiassa asetuksen nro 12 ja erityisesti sen 4 §:n ja liitteen 1 nojalla henkilöitä, joiden kuulontarkkuuden taso on alentunut vaaditun vähimmäistason alapuolelle, ei voida ottaa palvelukseen vankeinhoitolaitoksen virkamiehiksi eikä heitä voida pitää kyseisissä tehtävissä. Näin ollen heitä kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta – eli muita työntekijöitä, jotka on otettu palvelukseen vankeinhoitolaitoksen virkamiehinä, joiden kuulontarkkuuden taso täyttää nämä normit – kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa.

30 Tästä seuraa, että tässä asetuksessa otetaan käyttöön direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu välittömästi vammaisuuteen perustuva erilainen kohtelu.

31 Toiseksi siitä kysymyksestä, voiko tällainen erilainen kohtelu olla oikeutettua direktiivin 2000/78 4 artiklan 1 kohdan perusteella, on todettava, että tämän säännöksen sanamuodon mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että erilainen kohtelu, joka perustuu johonkin kyseisen direktiivin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan liittyvään ominaisuuteen, ei ole syrjintää, jos tiettyjen työtehtävien luonteen tai niiden yhteyksien vuoksi, joissa tehtävät suoritetaan, kyseinen ominaisuus on todellinen ja ratkaiseva työhön liittyvä vaatimus, edellyttäen, että tavoite on oikeutettu ja että vaatimus on oikeasuhteinen.

32 Unionin tuomioistuin on katsonut, ettei sen seikan, johon erilainen kohtelu perustuu, ole oltava tällainen todellinen ja ratkaiseva työhön liittyvä vaatimus, vaan tähän seikkaan liittyvän ominaisuuden (tuomio 15.11.2016, Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Siltä osin kuin direktiivin 2000/78 4 artiklan 1 kohdan – luettuna sen 23 johdanto-osan perustelukappaleen valossa, jossa viitataan ”erittäin rajoitettuihin tilanteisiin”, joissa erilainen kohtelu saattaa olla perusteltua – perusteella on mahdollista poiketa syrjintäkiellon periaatteesta, sitä on tulkittava suppeasti (ks. vastaavasti tuomio 13.9.2011, Prigge ym., C-447/09, EU:C:2011:573, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Tässä yhteydessä on todettava, että direktiivin 2000/78 johdanto-osan 18 perustelukappaleessa täsmennetään, että tämän direktiivin seurauksena ei voi olla, että vankilaorganisaatiot olisivat velvollisia ottamaan palvelukseen tai pitämään palveluksessa henkilöitä, joilla ei ole vaadittavia valmiuksia suoriutua niistä tehtävistä, joita heiltä voidaan edellyttää ottaen huomioon oikeutettu tavoite säilyttää näiden organisaatioiden toiminnan ominaislaatu.

35 Näin ollen näiden organisaatioiden toimintakyvyn ja moitteettoman toiminnan turvaaminen on direktiivin 2000/78 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu oikeutettu tavoite (ks. analogisesti tuomio 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, 44 kohta).

36 Mainitun direktiivin 2 artiklan 5 kohdan mukaan direktiivi ei vaikuta sellaisiin kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin toimenpiteisiin, jotka demokraattisessa yhteiskunnassa ovat tarpeen yleisen turvallisuuden ja järjestyksen takaamiseksi ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden sekä muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

37 Pääasiassa kyseessä olevan kansallisen säännöstön tavoitteesta on todettava, että ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kun asetuksen nro 12 4 §:ssä ja liitteessä 1 säädetään kuulontarkkuuden vähimmäistasoista, joiden täyttämättä jääminen on ehdoton lääketieteellinen kontraindikaatio vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävien hoitamiselle, kyseisellä asetuksella pyritään turvaamaan henkilöiden turvallisuus ja yleinen järjestys varmistamalla, että vankeinhoitolaitoksen virkamiehet ovat fyysisesti kykeneviä suorittamaan kaikki heille kuuluvat tehtävät.

38 Mainitun asetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan vankeinhoitolaitoksen virkamiehen kuulontarkkuuden tason on näin ollen oltava riittävä, jotta hän voi viestiä puhelimitse ja kuulla hälytyksen ja radioviestit.

39 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 45 kohdassa, vaatimus siitä, että on kyettävä kuulemaan oikein ja näin ollen täytettävä tietty kuulontarkkuuden taso, johtuu ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kuvaamista vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävistä. Se on nimittäin todennut, että vankien valvonta merkitsee erityisesti sitä, että äänen avulla ilmenevät häiriöt voidaan havaita ja niihin voidaan reagoida, voidaan kuulla hälytyksen alkaminen ja viestiä muiden työntekijöiden kanssa viestintälaitteiden avulla erityisesti melu- tai konfliktitilanteissa, jotka voivat olla myös fyysisiä, silloin, kun vankilassa olevat rikkovat vankilan sisäisiä järjestyssääntöjä. Näistä samoista tiedoista ilmenee lisäksi, että kaikille vankeinhoitolaitoksen virkamiehille voidaan asettaa velvollisuus avustaa poliisia, johon sovelletaan samoja kuulontarkkuutta koskevia vaatimuksia.

40 Unionin tuomioistuin on jo todennut, että erityisten fyysisten kykyjen omaamisen voidaan katsoa olevan direktiivin 2000/78 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ”todellinen ja ratkaiseva työhön liittyvä vaatimus” palomiehen tai poliisin ammatin kaltaisten tiettyjen ammattien harjoittamiselle (ks. vastaavasti tuomio 12.1.2010, Wolf, C-229/08, EU:C:2010:3, 40 kohta; tuomio 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, 40 ja 41 kohta ja tuomio 15.11.2016, Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, 36 kohta).

41 Näin ollen vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävien luonteen ja niiden suorittamisolosuhteiden vuoksi sitä, että hänen kuulontarkkuutensa on täytettävä kansallisessa säännöstössä määritetty vähimmäistaso, voidaan pitää mainitun 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”todellisena ja ratkaisevana työhön liittyvänä vaatimuksena” vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävien hoitamiseksi.

42 Koska asetuksella nro 12 pyritään takaamaan henkilöiden turvallisuus ja yleinen järjestys, on todettava, että kyseisen asetuksen tavoitteet ovat oikeutettuja, kuten tämän tuomion 36 ja 37 kohdasta ilmenee. Näin ollen on vielä varmistettava, onko kyseisen asetuksen 4 §:ssä ja liitteessä 1 säädetty vaatimus, jonka mukaan vankeinhoitolaitoksen virkamiehen kuulontarkkuuden on saavutettava vähimmäistasot ilman, että on sallittua käyttää korjaavia apuvälineitä näiden tasojen saavuttamista arvioitaessa, ja jonka noudattamatta jättäminen on näiden tehtävien hoitamisen kannalta ehdoton lääketieteellinen kontraindikaatio, joka lopettaa ne ja joka siten voi johtaa virkamiehen irtisanomiseen, oikeasuhteinen. Siten on tutkittava, onko tämä vaatimus asianmukainen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, ja onko niin, ettei sillä ylitetä sitä, mikä on tarpeen niiden saavuttamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, 45 kohta).

43 Siltä osin kuin on ensinnäkin kyse tämän tuomion edellisessä kohdassa tarkoitetun vaatimuksen asianmukaisuudesta asetuksella nro 12 tavoiteltujen henkilöiden turvallisuuden ja yleisen järjestyksen ylläpitämistä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi, voidaan todeta, että sillä, että vahvistetaan kuulontarkkuuden vähimmäistaso vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävien hoitamiseksi ilman kuuloa korjaavien apuvälineiden käyttämistä, voidaan varmistaa, että viimeksi mainittu voi reagoida hälytysääniin tai mahdolliseen aggressioon ja avustaa poliisia ilman, että häntä mahdollisesti häiritsee kuulolaitteen olemassaolo, vioittuminen tai katoaminen.

44 On kuitenkin muistutettava, että säännöstö on omiaan takaamaan esiin tuodun tavoitteen saavuttamisen vain, jos se tosiasiallisesti vastaa pyrkimykseen saavuttaa se johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti (ks. tuomio 12.1.2010, Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 21.1.2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, 32 kohta).

45 Ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvistä tiedoista ilmenee, että asetuksessa nro 12 vahvistettujen kuulontarkkuuden vähimmäistasojen noudattamista arvioidaan ilman, että vankeinhoitolaitoksen asianomainen virkamies voisi käyttää tässä yhteydessä kuulolaitetta, kun taas arvioitaessa kyseisessä asetuksessa säädettyjen näöntarkkuutta koskevien vaatimusten noudattamista virkamies voi käyttää piilolinssien tai silmälasien kaltaisia korjaavia välineitä. Piilolinssien tai silmälasien käyttö, katoaminen tai vahingoittuminen voi kuitenkin myös estää vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävien hoitamisen ja aiheuttaa hänelle riskejä, jotka ovat rinnastettavissa niihin, jotka johtuvat kuulolaitteen käytöstä, katoamisesta tai vahingoittumisesta, erityisesti fyysisessä konfliktitilanteessa, johon kyseinen virkamies joutuu.

46 Tämän vaatimuksen tarpeellisuudesta niiden tavoitteiden saavuttamiseksi, jotka koskevat henkilöiden turvallisuuden ja yleisen järjestyksen ylläpitämistä ja joihin asetuksella nro 12 pyritään, on muistutettava, että kyseisessä asetuksessa vahvistettujen kuulontarkkuuden vähimmäistasojen täyttämättä jääminen on lääketieteellinen kontraindikaatio, joka estää ehdottomasti vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävien hoitamisen. Näitä tasoja sovelletaan kaikkiin vankeinhoitolaitoksen virkamiehiin ilman mahdollisuutta poiketa niistä siitä riippumatta, missä laitoksessa tai missä tehtävässä he työskentelevät. Kyseisessä asetuksessa ei myöskään sallita yksilöllistä arviointia vankeinhoitolaitoksen virkamiehen kyvystä hoitaa tähän ammattiin liittyvät olennaiset tehtävät huolimatta hänen kuulovammastaan.

47 Kuten tämän tuomion 15 ja 39 kohdasta ilmenee, näiden virkamiesten tehtävistä jotkin muodostuvat kuitenkin sähköiseen valvontaan asetettujen henkilöiden valvonnasta seurantajärjestelmän avulla sekä valvonta- ja merkinantolaitteiden seurannasta ilman, että heillä on toistuvia kontakteja vankilassa oleviin. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee lisäksi, että asetuksessa nro 12 ei oteta huomioon sitä, että kuulovamma voidaan korjata kuuloproteeseilla, jotka voivat olla erittäin pieniä ja jotka voidaan asettaa korvan sisäpuolelle tai kypärän alle.

48 Lisäksi on muistutettava, että direktiivin 2000/78 5 artiklan nojalla, luettuna sen johdanto-osan 20 ja 21 perustelukappaleen valossa, työnantajan on toteutettava asianmukaiset ja kulloistenkin tarpeiden mukaiset toimenpiteet, jotta vammaiset voivat päästä johonkin toimeen, harjoittaa sitä ja edetä urallaan tai saada koulutusta, jollei näistä toimenpiteistä aiheudu työnantajalle kohtuutonta rasitetta. Kyseisen direktiivin johdanto-osan 16 perustelukappaleen mukaan toimenpiteet vammaisten tarpeiden huomioon ottamiseksi työpaikoilla ovat keskeisiä vammaisuuteen perustuvan syrjinnän torjumisessa. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että käsite ”kohtuulliset mukautukset” on ymmärrettävä laajasti niin, että sillä tarkoitetaan niiden eri esteiden poistamista, jotka vaikeuttavat vammaisten henkilöiden täysimääräistä ja tehokasta osallistumista työelämään yhdenvertaisesti muiden työntekijöiden kanssa. Lisäksi johdanto-osan 20 perustelukappale sisältää tältä osin aineellisista, organisatorista tai koulutuksellisista kohtuullisista mukautuksista luettelon, joka ei ole tyhjentävä (ks. vastaavasti tuomio 11.4.2013, HK Danmark, C-335/11 ja C-337/11, EU:C:2013:222, 54 ja 56 kohta).

49 Tällainen velvollisuus vahvistetaan myös vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevalla Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksella, joka hyväksyttiin Euroopan yhteisön puolesta 26.11.2009 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2010/48/EY (EUVL 2010, L 23, s. 35) ja josta on muistutettava, että sen määräyksiin voidaan vedota direktiivin 2000/78 säännösten tulkitsemiseksi, joten viimeksi mainittua on mahdollisuuksien mukaan tulkittava tämän yleissopimuksen mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 11.9.2019, Nobel Plastiques Ibérica, C-397/18, EU:C:2019:703, 40 kohta).

50 Unionin tuomioistuin on jo todennut, että kyseinen direktiivi estää vammaisuuteen perustuvan irtisanomisen, joka, kun otetaan huomioon velvoite tehdä kohtuullisia mukautuksia vammaisia varten, ei ole perusteltavissa sillä, että asianomainen henkilö ei ole pätevä, kykenevä ja käytettävissä suorittamaan työnsä edellyttämiä oleellisia tehtäviä (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2006, Chacón Navas, C-13/05, EU:C:2006:456, 52 kohta).

51 Kuten ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvistä tiedoista ilmenee, nyt käsiteltävässä asiassa pääasian kantaja oli ennen irtisanomistaan ollut vankeinhoitolaitoksen palveluksessa virkamiehenä yli 14 vuoden ajan esimiehiään tyydyttävällä tavalla. Samojen tietojen mukaan näyttää kuitenkin siltä, että asetuksen nro 12 mukaan työnantajan ei ollut mahdollista ennen hänen irtisanomistaan suorittaa tarkistuksia sen selvittämiseksi, olivatko kuulolaitteen käytön, hänen vapauttamisensa

velvollisuudesta suorittaa tehtäviä, jotka edellyttävät vaadittujen kuulontarkkuuden vähimmäistasojen saavuttamista, taikka hänen siirtämisensä tehtävään, joka ei vaadi näiden tasojen saavuttamista, kaltaiset direktiivin 2000/78 5 artiklan mukaiset asianmukaiset toimenpiteet mahdollisia, eikä mitään tietoa ole annettu siitä mahdollisesti kohtuuttomasta rasitteesta, jonka tällaiset toimenpiteet aiheuttaisivat.

52 Kun asetuksessa nro 12 säädetään kuulontarkkuuden vähimmäistasoista, joiden täyttämättä jääminen on lääketieteellinen kontraindikaatio, joka ehdottomasti estää vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tehtävien hoitamisen, ilman että olisi mahdollista selvittää, kykeneekö kyseinen virkamies suorittamaan tehtävänsä tarvittaessa kyseisessä 5 artiklassa tarkoitettujen kohtuullisten mukautusten jälkeen, asetuksessa nro 12 näytetään asetetun vaatimus, joka ylittää sen, mikä on tarpeen kyseisellä asetuksella tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava.

53 Edellä todetun perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, 4 artiklan 1 kohtaa ja 5 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään ehdottomasta mahdottomuudesta pitää tehtävissään vankeinhoitolaitoksen virkamies, jonka kuulontarkkuus ei vastaa tässä säännöstössä vahvistettuja kuulontarkkuuden vähimmäistasoja, ja jonka mukaan ei ole mahdollista tarkistaa, voiko kyseinen virkamies suorittaa mainitut tehtävät tarvittaessa kyseisessä 5 artiklassa tarkoitettujen kohtuullisten mukautusten jälkeen.

Oikeudenkäyntikulut

54 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, 4 artiklan 1 kohtaa ja 5 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään ehdottomasta mahdottomuudesta pitää tehtävissään vankeinhoitolaitoksen virkamies, jonka kuulontarkkuus ei vastaa tässä säännöstössä vahvistettuja kuulontarkkuuden vähimmäistasoja, ja jonka mukaan ei ole mahdollista tarkistaa, voiko kyseinen virkamies suorittaa mainitut tehtävät tarvittaessa kyseisessä 5 artiklassa tarkoitettujen kohtuullisten mukautusten jälkeen.

Allekirjoitukset